

Klimat-och näringslivsdepartementet
Energienheten

Yttrande angående promemorian Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor

Sammanfattning

Energimyndigheten tillstyrker huvudsakligen förslagen i promemorian men avstyrker promemorians förslag till hur principen om energieffektivitet först ska genomföras, och rekommenderar i stället att principen så långt möjligt integreras i befintliga regelverk samt system för övervakning och kontroll.

- Energimyndigheten rekommenderar att det föreslagna regelverket om energiplanering i kommuner och regioner och en energieffektivare offentlig sektor tydligare skiljer mellan krav som avser kommuners och regioners egen verksamhet och krav som avser utvecklingen inom det geografiska området.
- Energimyndigheten anser att energiplanens samspel med fysisk planering och övrig samhällsutveckling behöver tydliggöras samt att kravet på att kommunen ska ha kontakter med berörda aktörer ändras till ett krav på samverkan, inklusive med aktörer som planerar att producera eller lagra stora mängder energi.
- Energimyndigheten anser att ansvaret för uppföljning av energieffektivitetsdirektivets (EED)¹ mål i artiklarna 5 och 6 behöver tydliggöras samt att
- Energimyndigheten avstyrker promemorians förslag till genomförande av principen om energieffektivitet först och rekommenderar i stället att principen så långt möjligt integreras i befintliga regelverk samt system för övervakning och kontroll. Om regeringen går vidare med förslaget behövs flera justeringar för att stärka genomförandet och öka förutsättningarna att uppfylla direktivets krav.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955

- Energimyndigheten föreslår justeringar av kraven på energieffektivitetsprestanda i upphandling vad gäller däckmärkning och ekodesignprodukter.
- Energimyndigheten instämmer inte i bedömningen att de tillkommande uppgifterna kan hanteras inom myndighetens befintliga ekonomiska ramar och budgetanslag utan anser att resursbehovet behöver analyseras vidare.

Energimyndighetens ställningstagande

Energiplanering i kommuner och regioner och en energieffektivare offentlig sektor

Energimyndigheten är i huvudsak positiv till promemorians förslag att utveckla energiplaneringen i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor, men bedömer att vissa delar bör justeras och förtydligas.

Strategisk energiplanering för kommunens geografiska område

Energimyndigheten rekommenderar att lagens och förordningens struktur och rubriksättning justeras för att tydligare skilja mellan krav som avser kommuners och regioners egen verksamhet och krav som avser utvecklingen inom det geografiska området. Detta kan exempelvis göras genom justerade rubriker före 3 och 7 §§ i den föreslagna lagen om energiplanering. Energimyndigheten föreslår därför att rubriken "Energiplanering i kommuner" ändras till *Strategisk energiplanering för kommunens geografiska område*, samt att rubriken "Planering av åtgärder för en effektiv energianvändning i kommuner" ändras till *Planering av åtgärder för en effektiv energianvändning i offentlig sektor*.

Stärkt koppling mellan energiplanering och fysisk planering

Energimyndigheten anser att bestämmelsen i 5§ i den föreslagna förordningen om energiplaner bör justeras för att tydliggöra energiplanens samspel med fysisk planering och övrig samhällsplanering. I stället för att enbart ange att energiplanen ska utgöra underlag för vissa planer bör det framgå att den ska kunna utvecklas i samordning med samt utgöra underlag för relevanta planer, strategier och program. Bestämmelsen bör även breddas till att omfatta strategiska dokument för samhällsutveckling, exempelvis regionala utvecklingsstrategier, näringslivsstrategier och klimathandlingsplaner. Elektrifieringen och energiomställningen medför ökade mark- och vattenanspråk för energiinfrastruktur, vilket innebär att den fysiska planeringen är en avgörande förutsättning för att energiplaneringens mål ska kunna genomföras. Energiplaneringen bör därför inte enbart beskrivas som ett underlag för fysisk planering, utan även utvecklas i samspel med denna. En sådan utformning skulle bättre spegla energiplaneringens roll som ett strategiskt verktyg för avvägningar och ställningstaganden om kommunens framtida mark- och vattenanvändning som en integrerad del av samhällsplaneringen. Förslag på ny text:

- 5 §** En kartläggning enligt 4 § 1 ska
1. beakta totalförsvarets behov av energiförsörjning, och

2. ha en sådan *utformning och ett sådant innehåll att planen kan utformas i samverkan med och utgöra underlag för*
- den översiktsplan som kommunen ska ha enligt 3 kap. plan- och bygglagen (2010:900),
 - övriga relevanta planer, *strategier och program* för fysisk planering och *samhällsutveckling*, och
 - nätutvecklingsplaner som distributionsnätföretag ska ta fram enligt 2 kap. 9 § elmarknadslagen (2026:000).

Samverkan mellan berörda aktörer behövs

Energimyndigheten anser att formuleringen i 12 § i den föreslagna lagen om energiplanering om att kommunen ska "ha kontakter med" berörda aktörer bör ersättas med ett krav på att kommunen ska "samverka med" dessa aktörer. Begreppet samverkan tydliggör att energiplanering är en process som förutsätter ett aktivt informationsutbyte och gemensamt arbete mellan berörda aktörer. Bestämmelsen bör även omfatta aktörer som planerar att producera eller lagra stora mängder energi, eftersom de kan ha stor betydelse för utvecklingen av kommunens energisystem. Förslag på ny text:

- 12 §** Om det främjar de syften som avses i 3 § ska en kommun som en del av energiplaneringen *samverka* med
- andra kommuner,
 - regioner,
 - statliga myndigheter,
 - de som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt,
 - de som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen, och
 - de som i yrkesmässig verksamhet planerar att producera eller lagra stor mängd energi.

Minskad energianvändning i offentlig sektor

Energimyndigheten anser att promemorian bör tydliggöra ansvarsfördelningen för uppföljning och måluppfyllelse enligt artikel 5 i direktivet om energieffektivitet. Av promemorian framgår att kommunernas energiplaner kan utgöra ett viktigt underlag för bedömningen av måluppfyllelsen, men det framgår inte vilken myndighet som ansvarar för att bedöma om målet uppnås eller vilken myndighet som ska ansvara för att föreslå och genomföra ytterligare åtgärder om målet inte nås. Av 19 § punkt 3 i förordning (2025:784) med instruktion för Statens energimyndighet framgår endast att myndigheten ansvarar för den årliga uppföljningen av offentliga organs slutliga energianvändning.

Energieffektivisering i den offentliga sektorns byggnader

Energimyndigheten konstaterar att promemorian anger att energianvändningen bör följas kontinuerligt för att tidigt fånga upp om det krävs ytterligare åtgärder för att uppfylla kravet i artikel 6 i EED. Det framgår dock inte vilken myndighet som ansvarar för denna uppföljning, vilket behöver tydliggöras. Energieffektivisering av den offentliga sektorns byggnader är nödvändig, inte bara för att uppfylla kraven i EED, utan även för att bidra till ett fossilfritt och robust energisystem.

Principen om energieffektivitet först

Energimyndigheten avstyrker promemorians förslag till hur principen om energieffektivitet först ska genomföras. Myndigheten rekommenderar istället att principen så långt möjligt integreras i befintliga regelverk samt system för övervakning och kontroll, i enlighet med vad Energimyndigheten tidigare föreslagit². Om regeringen ändå väljer att gå vidare med förslaget anser Energimyndigheten att ett antal delar behöver justeras för att stärka genomförandet och öka förutsättningarna att uppfylla direktivets krav. Dessa redovisas nedan.

Större investeringar och författningsreglerade planer

Energimyndigheten rekommenderar att författningsreglerade planer stryks ur 11 § i den föreslagna förordningen om energiplanering. Om en avgränsning behövs bör den i stället utgå från punkterna a och b i artikel 3.1, det vill säga planer som rör energisystemet eller påverkar energianvändning och energieffektivitet. Energimyndigheten bedömer, bland annat utifrån EED skälsats 19 och kommissionens vägledning till artikel 3, att tröskelvärdena i artikel 3.1 i EED endast avser större investeringsbeslut och inte planeringsbeslut. Att tillämpa tröskelvärden på planer skulle dessutom vara svårt eftersom planer inte enkelt kan översättas till investeringskostnader.

Energimyndigheten bedömer att miljöbedömningar enligt miljöbalken inte fullt ut motsvarar de bedömningar som krävs enligt principen om energieffektivitet först. Principen har ett bredare perspektiv än att enbart minska negativa miljöeffekter från en specifik plan eller investering. Ett viktigt syfte är att undvika samhällsekonomiskt kostsamma åtgärder för ökad energitillförsel och överföring när energieffektivisering eller flexibilitet kan vara mer fördelaktiga alternativ. Miljöbedömningar omfattar inte heller något särskilt krav på att redovisa möjliga energieffektivitetslösningar. Om principen om energieffektivitet först ska genomföras genom miljöbedömningsinstrumentet behöver det utvecklas. Det kan exempelvis ske genom tillägg i miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Energimyndigheten anser att de myndigheter som prövar eller granskar ärenden enligt exempelvis miljöbalken eller plan- och bygglagen ska övervaka att principen följs inom ramen för sin ordinarie prövning/granskning. Detta ligger enligt myndighetens tolkning i linje med artikel 3.4 i EED och möjliggör att principen får genomslag inom befintliga processer. Energimyndigheten delar inte bedömningen att myndigheten kan utföra denna granskning inom befintliga ramar. Myndigheten ser också praktiska svårigheter i att få överblick över vilka beslut som offentliga aktörer fattar som omfattas av principen, för att på eget initiativ kunna begära in underlag för granskning. Författningsförslaget innehåller dessutom inte något bemyndigande om förelägganden i denna del.

² Slutredovisning av Energimyndighetens uppdrag att ta fram underlag för genomförande av delar av de omarbetade EU-direktiven om energieffektivitet, byggnaders energiprestanda och förnybar energi. ER 2025:09. Statens energimyndighet, mars 2025.

Policybeslut

Energimyndigheten bedömer att ett främjandeuppdrag inte är tillräckligt för att säkerställa att principen beaktas i policybeslut, i linje med direktivets krav. Energimyndigheten har dessutom svårt att se att avgränsningen till frågor på nationell nivå är förenlig med direktivet. Myndigheten rekommenderar i stället, i linje med tidigare lämnade förslag, att principen ska skrivas in i instruktionen för relevanta myndigheter och att kommuners och regioners ansvar att beakta principen i policybeslut ska framgå av den lag som reglerar principen om energieffektivitet först.

Kostnads-nyttoanalyser, energifattigdom och tillsyn

Energimyndigheten anser att om artikel 3.5 ska genomföras genom tillägg i Energimyndighetens instruktion bör tillägget spegla hela artikeln och ge myndigheten mandat att vägleda aktörer som genomför kostnads-nyttoanalyser som omfattas av principen. När kostnads-nyttoanalyser krävs ska medlemsstaterna enligt artikeln säkerställa att metoderna möjliggör en korrekt bedömning av de bredare nyttorna med energieffektivitetslösningar. Detta är viktigt eftersom flera samhällsekonomiska fördelar (och nackdelar), exempelvis inom trygg energiförsörjning, är svåra att värdera. Kostnads-nyttoanalyser som förbiser dessa aspekter riskerar att gynna konventionella men samhällsekonomiskt mindre fördelaktiga alternativ.

Energimyndigheten vidhåller sitt tidigare förslag att Klimatpolitiska rådet ska få i uppdrag att bl.a. analysera fördelningseffekter av befintliga eller potentiella styrmedel på energi- och klimatområdet samt lämna rekommendationer för att hantera oönskade sådana. Energimyndigheten har däremot begränsade möjligheter att främja energieffektivitetsåtgärder som minskar energifattigdom, och har svårt att se att ett främjandeuppdrag är tillräckligt för att möta direktivets krav.

Energimyndigheten har inga invändningar mot att myndigheten föreslås få ansvar för att bevaka hur principen om energieffektivitet först påverkar energianvändning, energieffektivitet och energisystem. Detta sammanfaller delvis med myndighetens befintliga uppdrag att ta fram underlag till Sveriges integrerade nationella energi- och klimatlägesrapporter, vilka enligt artikel 3.5 d i EED bland annat ska omfatta rapportering om hur principen om energieffektivitet först beaktats, inklusive en bedömning av tillämpningen av och fördelarna med principen i energisystemen. Artikel 3.5 d kräver dock även en förteckning över åtgärder som vidtagits för att avlägsna onödiga rättsliga eller andra hinder för genomförandet av principen, inklusive identifiering av nationell lagstiftning och åtgärder som strider mot principen. Att identifiera sådana hinder är ett omfattande arbete som går utöver Energimyndighetens uppdrag att ta fram underlag till lägesrapporteringen. Det framgår inte hur regeringen avser genomföra denna del av artikeln.

Krav på energieffektivitetsprestanda i upphandling av vissa varor, tjänster och byggnader

Energimyndigheten föreslår att möjligheten att använda de två högsta i betydande grad utnyttjade energieffektivitetsklasserna även ska gälla för däckmärkning, för att säkerställa ett tillräckligt produktutbud. Myndigheten vill påtala att det finns en risk för ett begränsat urval för de produkter som endast omfattas av ekodesign i och med de borttagna undantagskriterierna *tillräcklig konkurrens* och *kostnadseffektivitet*.

Konsekvenser för Statens energimyndighet

Promemorian innebär flera nya uppgifter för Energimyndigheten, bland annat resurskrävande uppföljning och datahantering. Särskilt det föreslagna genomförandet av principen om energieffektivitet först medför nya uppgifter som inte ryms inom myndighetens nuvarande uppdrag. Myndigheten har redan i budgetunderlaget för 2027-2029 aviserat behov av ytterligare resurser motsvarande en årsarbetskraft, samtidigt som det fortfarande finns betydande osäkerheter kring de tillkommande uppgifternas faktiska omfattning. Mot bakgrund av uppdragets omfattning och komplexitet instämmer Energimyndigheten inte i promemorians bedömning att uppgifterna kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar och budgetanslag. Myndigheten bedömer därför att resursbehovet behöver analyseras vidare.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Caroline Asserup. Vid den slutliga handläggningen har därutöver deltagit enhetschefen Fredrik Svartengren, avdelningschefen Sara Sundberg och chefsjuristen Rikard Janson. Föredragande har varit handläggaren Emma Kjille.

Detta beslut är elektroniskt signerat i Energimyndighetens ärendehanteringssystem och saknar därför underskrift